

ELŐSZÓ

*„Minden virágszál említésre vár
Minden marék por megjegyzésre méltó”*

Weöres Sándor: Még annyi mindent...

Nap mint nap megesik velünk, hogy rácsodálkozunk a természet apró rezdüléseire, és felötlik bennünk a mottóként felidézett gondolat. Felötlik bennünk, s már rohanunk is tovább. Nem így a biológusok! Ők felkutatják, elnevezik és leltárba veszik a legparányibb élőlényeket is. Ez ideig mintegy 1,5 millió fajt „fedeztek fel” a tudomány számára. Ám ez csak a jéghegy csúcsa. Szélsőséges becslések szerint a még ismeretlen fajok száma 5 és 100 millió közé esik, és ekkor még nem esett szó az egyedek számáról! Hiszen például csak a *Homo sapiens* nevű emlős (egyetlen faj!) létszáma is milliárdokban adható meg. Ki vállalkozna hát arra, hogy „minden virágszálát” megemlítsen?

És ha keveset tudunk a jelenkor élővilágáról, ugyan mit mondhatunk a múltban élt növényekről és állatokról, a több millió

vagy akár több milliárd évvel ezelőtti élőlényekről. Van olyan elképzelés, miszerint ma mindössze a valaha létezett fajok 1%-a él, a többi 99% csupán a kihaltak listáján szerepelhet. Ennek ellenére az eddig leírt kihalt (fossilis) fajok száma legfeljebb néhány százezerre tehető. Becsülni sem tudjuk, hogy hány faj élhetett a földtörténeti múltban, hogy milyen gazdag volt egykor az élet. Tudásunk csak töredékes, ahogy azt Pál apostol egyszerű szavai tanítják. Egyetlen talicska üledékes kőzetben megszámlálhatatlan mennyiségű apró, csak mikroszkóppal tanulmányozható kövület lehet. Másutt a látványos, nagyméretű ősmaradványok is gyakoriak. Ki vállalkozna hát arra, hogy minden megjegyzésre méltó marék porról megemlékezzen?

E könyv tehát nem teljes leltára a Kárpát-medence területéről előkerült kövüle-

teknek. Egyszerre több is meg kevesebb is annál. Nem földtörténet, noha a kövületek története szorosán összefonódik a földtani eseményekkel. Nem rendszeres őslénytan, ennek ellenére a legtöbb jelentős ősmaradványcsoport szerepel benne. Az ősnövények és ősállatok hosszú listáján a Kárpát-medence területéről származó legidősebb és legfiatalabb kövületek egyaránt helyet kaptak: a parányok és az óriások, a gerincesek és a gerinctelenek. Vannak, amelyekkel azért foglalkozunk, mert tömegesen fordulnak elő, a másikkal meg azért, mert minden példányuk megtalálása eseményszámba megy. A földtörténeti középkor látványos dinoszauruszairól, a *Magyarosaurus dacus*ról és a többi, vele egy időben élt őshüllőről részletesen is szólunk.

A könyvben természetesen szerepelnek a nevezetes ősmaradvány-lelőhelyek is. S noha e kiadvány nem kirándulásvezető, a szerzők bíznak abban, hogy a természetjárók és kövületvadászok is örömmel forgatják majd e munkát, és sok konkrét, a terepen is hasznos információt találnak benne.

A tisztelt olvasó által a kezében tartott könyv első változata 2007-ben jelent meg. Öt év mérhetetlenül kis töredéke annak a majdnem ötmilliárd évnek, amely a Föld keletkezése óta eltelt. Jelentős viszont az utóbbi fél évtized a Kárpát-medencei ősmaradványok kutatása történetében. Új, esetenként méltán világraszóló jelentőségűnek mondható fossziliák sokasága került elő. A leletek jó része a szóban forgó időszakban végzett sikeres gyűjtések eredményeként, esetleg a véletlennek köszönhetően jutott el a tudomány fénykörébe, míg néhányuk múzeumok fiókjából került ismét napvilágra. Ugyancsak nem kicsi az első kiadás óta a témában megjelent tanulmányok, köztük tekintélyes monográfiák száma.

Az ősmaradványok gyűjtése nemes passzió. Menjünk hát ki a szabadba, s keressük meg a kövületeket! A velük való foglalkozás eredményeképpen egyre többet tudunk meg a természetről, az élővilág – s végső soron önmagunk – sok százmillió éves múltjáról.

A szerzők a bányászok és geológusok régi köszöntésével kívánnak minden olvasójuknak: Jó szerencsét!

Hagy tükör János